

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-75>

УДК 338.45:504:658.5

ІНСТРУМЕНТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

INSTRUMENTS OF INVESTMENT SECURITY FOR THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONDITIONS OF THE CIRCULAR ECONOMY

Стоянова-Коваль Світлана
доктор економічних наук, професор,
Одеський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1945-0509>

Слуцький Євген
кандидат економічних наук,
Військова академія, м. Одеса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2696-5831>

Stoyanova-Koval Svitlana
Odesa State Agrarian University

Slutskyi Yevhen
Military Academy, Odesa

У статті представлені інструменти інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах циркулярної економіки. В контексті зростаючих екологічних проблем і нестабільності ресурсів, циркулярна економіка стає ключовим інструментом для сталого розвитку аграрного сектору. Стаття описує роль інноваційних технологій, створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення іноземних інвестицій та розвиток системи моніторингу та оцінки як інструменти, що сприяють циркулярному розвитку аграрного сектору. Висвітлюється важливість співпраці різних стейкхолдерів та освіти для досягнення успішного переходу до циркулярної економіки в аграрному секторі. Ця стаття вказує на важливість інвестицій у циркулярні практики як спосіб досягнення сталого та ефективного розвитку аграрного сектору. Стаття також підкреслює необхідність створення сприятливого правового середовища для циркулярних інвестицій в аграрний сектор. Залучення інвестиційних фондів, розвиток системи грантів та субсидій, а також сприяння іноземним інвестиціям становлять важливі складові успішного інвестиційного забезпечення розвитку циркулярної економіки. Крім того, активна співпраця між різними зацікавленими сторонами, такими як урядові органи, приватний сектор, громадські організації та академічна спільнота, є ключовим чинником для успішного впровадження циркулярних практик у аграрному секторі. Визначено, що інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах циркулярної економіки є ключовим фактором для досягнення сталого розвитку, збереження ресурсів та забезпечення стійкості аграрного сектору. Шляхом впровадження інноваційних технологій, створення сприятливого інвестиційного середовища та співпраці різних стейкхолдерів, можна створити потужну базу для розвитку циркулярної економіки в аграрному секторі. Пріоритетними напрямками інвестиційного забезпечення аграрного сектору в умовах циркулярної економіки є інноваційні технології, зелені інфраструктури, відновлювана енергія, розумне використання водних ресурсів, розвиток вторинного використання та переробки відходів. Інвестиції в такі проекти сприятимуть зменшенню використання природних ресурсів, зниженню викидів парникових газів, забезпеченню стійкості виробництва та зростанню доходів аграрних підприємств. Систематизовані напрями удосконалення інвестиційного забезпечення аграрного сектору в умовах циркулярної економіки: розробка та впровадження правових актів та політичних заходів, що сприяють циркулярному розвитку, забезпечують захист прав інвесторів, надають фінансові стимули та забезпечують доступ до фінансування; формування механізмів сприяння співпраці та партнерства між стейкхолдерами, щоб спільно розвивати циркулярні проекти та впроваджувати інноваційні рішення.

Ключові слова: циркулярна економіка, аграрний сектор, інвестиційне забезпечення, інновації, відходи.

The article presents investment support tools for the development of the agricultural sector in the conditions of the circular economy. In the context of growing environmental problems and the instability of resources, the circular economy is becoming a key tool for the sustainable development of the agricultural sector. The article describes the role of innovative technologies, the creation of a favorable investment climate, the attraction of foreign investments and the development of the monitoring and evaluation system as tools that contribute to the circular development of the agricultural sector. The importance of cooperation between various stakeholders and education to achieve a successful transition to a circular economy in the agricultural sector is highlighted. This article points to the importance of investing in circular practices as a way to achieve sustainable and efficient development of the agricultural sector. The article also emphasizes the need to create a favorable legal environment for circular investments in the agricultural sector. Attracting investment funds, developing a system of grants and subsidies, as well as promoting foreign investment are important components of successful investment support for the development of the circular economy. In addition, active collaboration between various stakeholders, such as government agencies, the private sector, civil society organizations and the academic community, is a key factor for the successful implementation of circular practices in the agricultural sector. It was determined that investment support for the development of the agricultural sector in the conditions of the circular economy is a key factor for achieving sustainable development, preserving resources and ensuring the sustainability of the agricultural sector. By implementing innovative technologies, creating a favorable investment environment and cooperation of various stakeholders, it is possible to create a powerful base for the development of a circular economy in the agricultural sector. The priority directions of investment provision of the agricultural sector in the conditions of the circular economy are innovative technologies, green infrastructures, renewable energy, intelligent use of water resources, development of secondary use and waste processing. Investments in such projects will contribute to reducing the use of natural resources, reducing greenhouse gas emissions, ensuring the sustainability of production and increasing the income of agricultural enterprises. Systematized directions for improving investment provision of the agricultural sector in the conditions of a circular economy: development and implementation of legal acts and political measures that promote circular development, ensure protection of investors' rights, provide financial incentives and ensure access to financing; formation of mechanisms to promote cooperation and partnership between stakeholders to jointly develop circular projects and implement innovative solutions.

Keywords: circular economy, agricultural sector, investment support, innovations, waste.

Постановка проблеми. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах циркулярної економіки є важливим завданням у сучасному світі. Аграрний сектор відіграє ключову роль у забезпеченні продовольства, сталого розвитку та збереження природних ресурсів. Однак, зростаючі екологічні виклики та обмежені ресурси потребують нових підходів до вирішення проблем аграрного сектору. Циркулярна економіка є концепцією, що базується на ефективному використанні ресурсів та зменшенні відходів шляхом перетворення їх у цінні ресурси. Вона пропонує зміну парадигми в аграрному секторі, переходячи від традиційної лінійної моделі «виробництво-використання-відходи» до моделі, де відходи стають сировиною для нових продуктів і процесів. Це сприяє збереженню ресурсів, зменшенню негативного впливу на довкілля та стимулює інноваційність у секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування циркулярної економіки досліджували багато вчених в Україні та за кордоном. В Україні О. Алімов, В. Геєць, М. Войнаренко, І. Єпіфанова та А. Чухно зосереджувалися на питаннях промислової модернізації та інноваційного розвитку. Серед зарубіжних науковців, які розглянули сутність, основні

принципи циркулярної економічної моделі та напрямки вдосконалення поводження з відходами, можна відзначити Х. Нгуєна, М. Зілса та М. Стахті. Значну увагу формуванню індустріальних моделей циркулярної економіки приділяли Н. Гахович, Л. Дейнеко, О. Циплицька, М. Шаповалова, Л. Шинкарук та ін.

Мета статті – обґрунтувати напрями реалізації інструментів інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах циркулярної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток національної економіки неможливий без ефективного залучення та управління інвестиціями. Інвестиції можна розглядати як фактор, що забезпечує сприятливі умови для виходу з економічної кризи та технічного прогресу, сприяє покращенню якісних та кількісних показників фінансово-економічної та соціальної діяльності підприємств, підвищенню добробуту населення. Причини визначення інвестиційного попиту на макрорівні включають стабільність національної економічної ситуації, вихід з економічної кризи, стимулювання розвитку окремих галузей, впровадження у виробництво нових досягнень науки і техніки, вдосконалення показників якості господарської діяльності на мікро- та макрорівнях [1].

Проаналізуємо динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україні. З рисунку 1 видно, що з 2017 по 2019 рр. прямі іноземні інвестиції в Україну стрімко зростали, станом на 2019 р. вони зросли на 2,198 млрд доларів США досягли позначки в 5,86 млрд доларів США відносно 2017 року. У 2020 році інвестиції значно скоротилися – на 6,728 млрд США. Обсяг інвестицій у 2021 році зріс на 7,555 млрд доларів США порівняно з 2020 роком. Можемо зробити висновок, що ситуація відносно стабілізувалася, при цьому приплив інвестицій продовжує залишатися найбільшим надходженням протягом досліджуваного періоду. Загалом інвестиції у 2021 році зросли на 2,995 мільярда доларів США (1,8 базисних пунктів) порівняно з 2017 базовим роком.

Кіпр був і залишається найбільшим іноземним інвестором серед країн ЄС: у 2021 році він спрямував в економіку України 1426,1 млн дол. США прямих іноземних інвестицій. Другою країною за прямими іноземними інвестиціями є Нідерланди. У 2017 році інвестиції країни склали 6,395 млрд доларів США, 1409,1 млн дол. США у 2021 році. У 2020 році капітали з більшості країн вийшли. У підсумку станом на 2020 рік Кіпр, Нідерланди та Німеччина вивели з України 910 млн. дол. США, 266,3 млн дол. США та 299,5 млн дол. США відповідно (рис. 2). Таку динаміку можна пояснити від'ємним реінвестованим доходом до 2020 року, оскільки діяльність агробізнесу в цей період приносила збитки, а не прибутки. Крім того, причиною негативного доходу від реінвестування може бути те, що виплачені в поточному періоді дивіденди перевищують суму накопиченого чистого прибутку компа-

нії. Профіцит поточного рахунку збільшився, оскільки реінвестований дохід був від'ємним у 2020 році, а дефіцит поточного рахунку збільшувався протягом 2019 року, оскільки реінвестований дохід був позитивним протягом періоду макроекономічної стабільності.

У сучасному світі стало очевидним, що розвиток аграрного сектору має ключове значення для забезпечення продовольства та стабільності економіки. Однак, в контексті зростаючих екологічних проблем і нестабільності ресурсів, традиційні методи розвитку аграрного сектору потребують перегляду. У цьому контексті циркулярна економіка стає важливим інструментом для досягнення сталого розвитку аграрного сектору. Циркулярна економіка базується на принципах ефективного використання ресурсів, мінімізації відходів та розширенні життєвого циклу продуктів. В контексті аграрного сектору це означає забезпечення ефективного використання землі, водних ресурсів та біологічних матеріалів, а також зменшення відходів та забруднення довкілля. Одним з ключових інструментів інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах циркулярної економіки є сприяння інноваційним технологіям. Це включає в себе розробку нових методів сільськогосподарського виробництва, таких як точне землеробство, використання дронів та супутникового моніторингу для оптимізації використання ресурсів. Інноваційні технології також можуть включати в себе використання відновлюваних джерел енергії для зменшення викидів парникових газів і ефективні методи переробки та використання відходів [3–4].

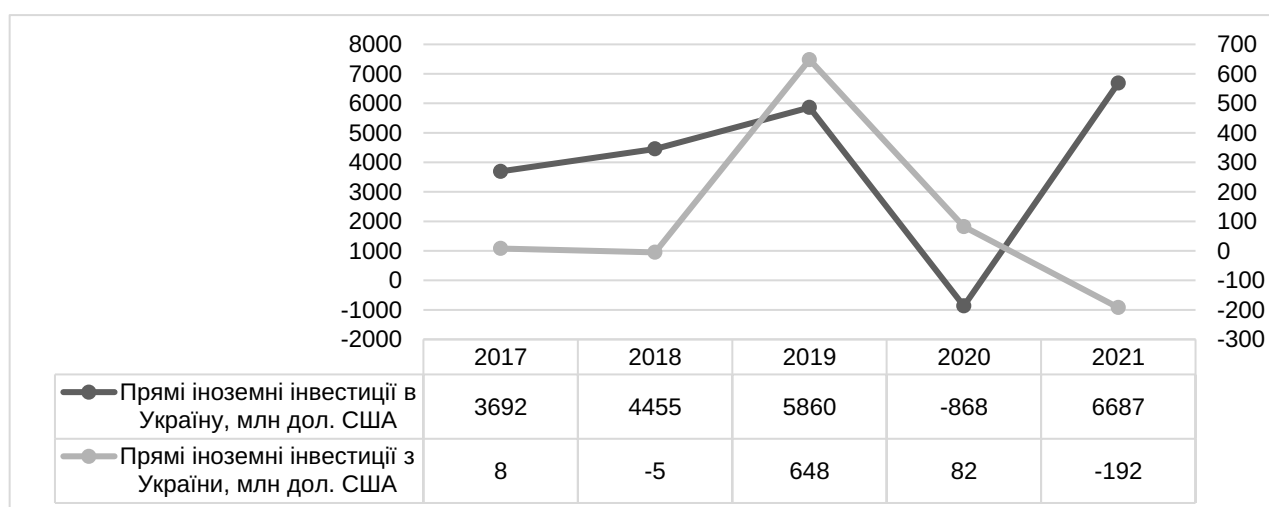

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні за 2017–2021 роки

Джерело: побудовано на основі [2]

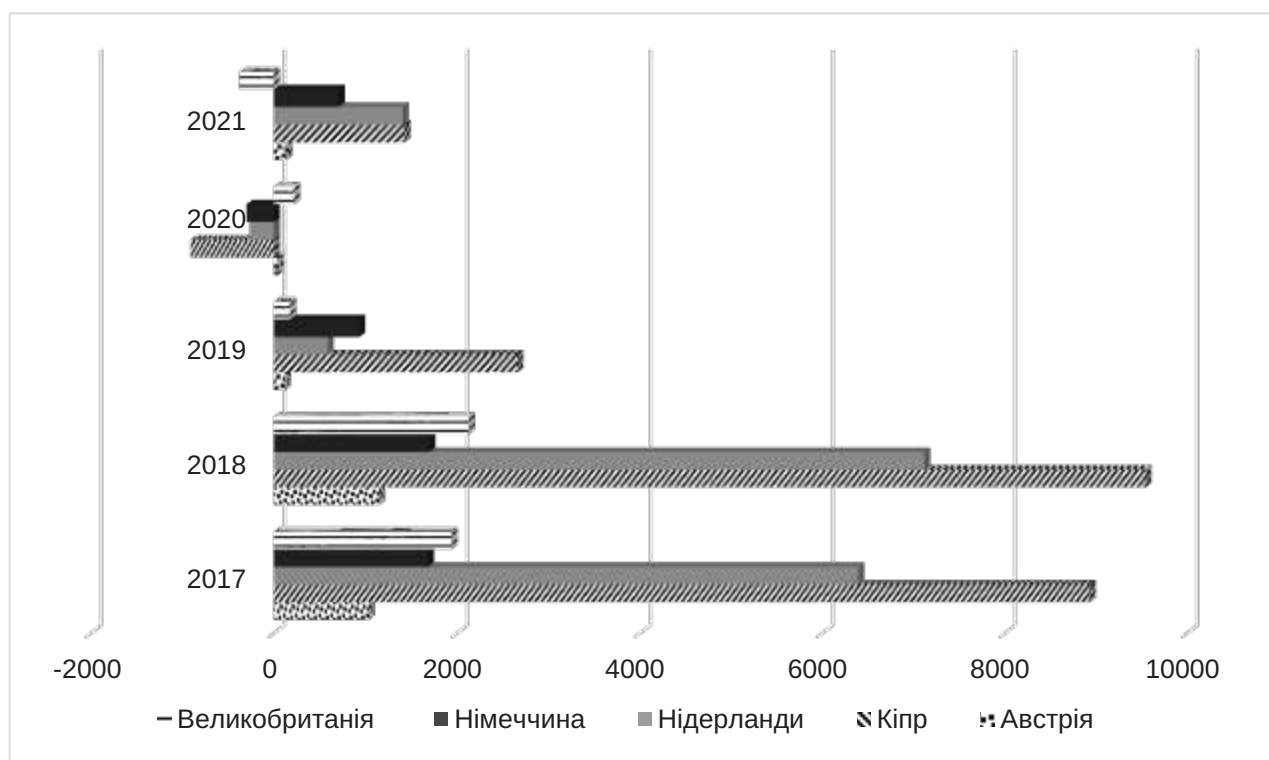

Рис. 2. Прямі інвестиції з країн ЄС в економіці України за 2017–2021 роки, млн. дол. США

Джерело: побудовано на основі [2]

Крім того, важливим інструментом є створення сприятливого інвестиційного клімату для аграрного сектору. Це може включати в себе залучення приватних інвестицій, стимулювання досліджень і розвитку в аграрній галузі, а також створення спеціальних фінансових інструментів, які сприяють інвестуванню в циркулярні аграрні проекти.

Один з таких інструментів – це створення фондів інвестиційної підтримки для аграрного сектору, які спеціалізуються на фінансуванні проектів, спрямованих на розвиток циркулярної економіки. Ці фонди можуть надавати фінансову підтримку для впровадження інноваційних технологій, придбання сучасного обладнання, навчання фермерів та інших заходів, спрямованих на збільшення продуктивності та ефективності аграрного сектору.

Крім того, важливим інструментом є розвиток системи грантів та субсидій для підтримки циркулярних проектів в аграрному секторі. Це може включати фінансування дослідницьких програм, інкубаторів та акселераторів, які сприяють розробці та впровадженню інноваційних рішень у сільському господарстві. Такі гранти та субсидії можуть також сприяти підтримці стартапів та малих

підприємств, що займаються циркулярними аграрними проектами.

Залучення іноземних інвестицій також може бути важливим інструментом для розвитку циркулярної економіки в аграрному секторі. Уряди можуть привертати іноземні інвестиції шляхом створення сприятливих умов для іноземних інвесторів, таких як спрощена процедура реєстрації бізнесу, зниження податкових ставок або надання податкових пільг. Крім того, можуть бути укладені угоди про співпрацю та торговельні угоди з іншими країнами, що сприятимуть інвестиціям в аграрний сектор та спільним проектам у сфері циркулярної економіки [5].

Для забезпечення ефективного використання інвестицій в циркулярну економіку аграрного сектору, необхідно також розвивати систему моніторингу та оцінки результативності проектів. Це дозволить оцінити вплив інвестицій на сталість, екологічну ефективність та соціальну прийнятність аграрних проектів. Така система допоможе визначити успішні практики та найбільш перспективні напрями для подальших інвестицій.

Загалом, інструменти інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах циркулярної економіки мають на меті стимулю-

лювання інновацій, залучення приватного та іноземного капіталу, надання фінансової підтримки та розвитку ефективних механізмів контролю та оцінки. Ці інструменти допомагають підтримати сталість, ефективність та стійкість аграрного сектору, сприяючи переходу до моделі циркулярної економіки.

Одним з ключових інструментів є створення сприятливого правового середовища для циркулярних інвестицій в аграрний сектор. Уряди можуть приймати законодавчі акти та політичні заходи, що сприяють інвестиціям у сталість та екологічну ефективність аграрного сектору. Це може включати прийняття законів щодо заборони шкідливих практик, сприяння використанню відновлюваних джерел енергії та створення механізмів стимулювання циркулярних інвестицій, наприклад, через податкові пільги або субсидії [6].

Крім того, співпраця між різними зацікавленими сторонами, такими як урядові органи, громадські організації, приватний сектор та академічна спільнота, також є важливим інструментом для розвитку циркулярної економіки в аграрному секторі. Спільні проекти, обмін знаннями та досвідом, а також партнерство між різними стейкхолдерами можуть сприяти інтеграції циркулярних практик та залученню необхідних ресурсів для розвитку аграрного сектору.

Необхідно також підкреслити значення освіти та підвищення обізнаності щодо циркулярної економіки в аграрному секторі. Важливо навчати фермерів, сільськогосподарських робітників та молоді про переваги циркулярної економіки, а також про інноваційні технології та практики, які допоможуть забезпечити сталість та ефективність аграрного виробництва.

Залучення цих інструментів вимагає взаємодії різних стейкхолдерів - уряду, приватного сектору, громадських організацій та академічної спільноти. Лише через спільні зусилля можна створити сприятливе середовище для інвестицій та впровадження циркулярних практик у аграрному секторі. Однак, ці інструменти є лише початковим кроком, і важливо продовжувати дослідження та інновації, сприяти розвитку нових технологій та практик, щоб забезпечити сталість та ефективність аграрного виробництва [7].

Розвиток циркулярної економіки в аграрному секторі має потенціал позитивно вплинути на навколишнє середовище, зменшити використання ресурсів, забезпечити ефективно використання землі та водних ресур-

сів, знизити відходи та забруднення. Крім того, це сприятиме створенню нових робочих місць, підвищенню життєвого рівня сільського населення та стимулюванню економічного зростання.

Отже, успішне впровадження циркулярної економіки в аграрний сектор потребує довготривалого зобов'язання та спільної праці всіх зацікавлених сторін. Уряди повинні створити сприятливі умови для інвестицій та стимулювати інновації, приватний сектор має активно залучатися до впровадження циркулярних практик і розробки нових технологій, громадські організації мають виступати за сталість та екологічну відповідальність, а академічна спільнота повинна проводити дослідження та надавати наукову підтримку.

В цілому, розвиток аграрного сектору в умовах циркулярної економіки є перспективним шляхом досягнення сталого розвитку та забезпечення продовольства для населення. Інвестиційні інструменти, спрямовані на підтримку циркулярних практик, можуть стати ключовим фактором у цьому процесі. Шляхом привертання інвестицій, розробки інноваційних технологій, стимулювання співпраці та підвищення обізнаності, ми можемо створити ефективну та сталу аграрну систему, яка працює в гармонії з природою та задовольняє потреби сучасного суспільства.

Висновки. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах циркулярної економіки є важливим інструментом для досягнення сталого розвитку та ефективності у цьому секторі. Циркулярна економіка, заснована на ефективному використанні ресурсів та зменшенні відходів, пропонує новий підхід до вирішення екологічних проблем та підвищення продуктивності. Інвестиційні інструменти, такі як сприяння інноваційним технологіям, створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення іноземних інвестицій та розвиток системи моніторингу та оцінки, грають важливу роль у сприянні циркулярному розвитку аграрного сектору. Вони сприяють зменшенню впливу на довкілля, збереженню ресурсів, підвищенню ефективності та стійкості виробництва. Залучення іноземних інвестицій, створення сприятливого правового середовища та співпраця різних стейкхолдерів є важливими аспектами успішного інвестиційного забезпечення розвитку циркулярної економіки. Це вимагає спільних зусиль уряду, приватного сектору, громадських організацій та академічної спільноти. Інвестиції в циркулярні практики в аграр-

ному секторі мають багато переваг, таких як зменшення використання ресурсів, зниження викидів парникових газів, підвищення стійкості виробництва та стимулювання економічного зростання. Це сприяє також покращенню якості життя сільського населення та розвитку сільських громад. Для успішного інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах циркулярної економіки необхідно створити сприятливе регуляторне середовище, яке включатиме правові акти та політичні заходи, що сприятимуть циркулярному розвитку, захисту прав інвесторів та стимулюванню фінансування. Також важливо сприяти співпраці та партнерству між

різними стейкхолдерами, щоб спільно розробляти та впроваджувати циркулярні проекти та інноваційні рішення. Освіта та підвищення обізнаності про циркулярну економіку є ключовими факторами для успішного переходу аграрного сектору до циркулярної моделі. Навчання фермерів, сільськогосподарських працівників та молоді про переваги циркулярної економіки та інноваційні технології допоможе забезпечити їхню активну участь у впровадженні циркулярних практик. Крім того, наукова спільнота повинна продовжувати проводити дослідження та надавати наукову підтримку для розвитку нових технологій та практик у сільському господарстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ellen MacArthur Foundation. (2020). «Circular Economy: An Introduction». URL: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy/concept>.
2. Прямі інвестиції. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>.
3. European Commission. (2020). Circular Economy Action Plan. URL: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm.
4. Kirchherr J., Reike D., & Hekkert M. (2017). Conceptualizing the Circular Economy: An Analysis of Definitions. *Conservation and Recycling*, 2017. № 127. P. 221–232.
5. Ghisellini P., Cialani C., & Ulgiati S. A Review on Circular Economy: The Expected Transition to a Balanced Interplay of Environmental and Economic Systems. *Journal of Cleaner Production*. 2016. № 114. P. 11–32.
6. Напрями реформування державної політики в забезпеченні циркулярної економіки в контексті міжнародної співпраці. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2016/24.pdf.
7. Варфоломеев М. О., Чуриканова О. Ю. Циркулярна економіка як невід'ємний шлях українського майбутнього в аспекті глобалізації. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7929>.

REFERENCES:

1. Ellen MacArthur Foundation. (2020). «Circular Economy: An Introduction». URL: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy/concept>.
2. Priami investytsii. Statystyka zovnishnoho sektoru. Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>.
3. European Commission. (2020). Circular Economy Action Plan. URL: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm.
4. Kirchherr J., Reike D., & Hekkert M. (2017). Conceptualizing the Circular Economy: An Analysis of Definitions. *Conservation and Recycling*, 2017. № 127. P. 221–232.
5. Ghisellini P., Cialani C., & Ulgiati S. (2016) A Review on Circular Economy: The Expected Transition to a Balanced Interplay of Environmental and Economic Systems. *Journal of Cleaner Production*. № 114. P. 11–32.
6. Napriamy reformuvannia derzhavnoi polityky v zabezpechenni tsyrkuliarnoi ekonomiky v konteksti mizhnarodnoi spivpratsi. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2016/24.pdf.
7. Varfolomieiev M.O., Churikanova O.Iu. (2020) Tsyrukuliarna ekonomika yak nevidiemnyi shliakh ukrain-skoho maibutnoho v aspekti hlobalizatsii. *Efektivna ekonomika*. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7929>.